

ФІНАНСОВИЙ ІНЖИНІРИНГ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗОВАНИХ РИНКІВ¹

На початку XXI-го століття світовий фінансовий ринок змінюється настільки швидкими темпами і настільки кардинально, що лише потужні фінансові інститути розвинутих країн встигають за цими змінами, запроваджуючи нові інструменти, стратегії та технології, що надають небачені раніше можливості щодо отримання доходу та управління ризиками.

Крім традиційних процентних, валютних та товарних деривативів сама кількість їх нових груп, яких ще два-три роки тому не існувало, вражає: кредитні деривативи, економічні деривативи (контракти на економічні показники), деривативи на нерухомість, альтернативні інвестиційні продукти (деривативи, що одночасно прогнозують зміну цін та доходів), деривативи на

енергоносії, деривативи на погоду, емісійні контракти, деривативи на викиди вуглекислого газу тощо. Для вирішення конкретних завдань інвесторів крім простих деривативів пропонуються їх гібридні та синтетичні комбінації з реальними активами. Ця діяльність з 80-х років XX-го століття отримала назву фінансового інжинірингу.

Інвестиційні банки, страхові компанії з Wall Street, Лондонського City та Європи впродовж останніх десяти років стали настільки потужними, що їх діяльність почали називати *фінансовим виробництвом*. Саме сюди на роботу намагалися потрапити випускники Гарвардського та Стенфордського університетів, зокрема математики та фізики, які ставали відо-

---

¹ Фінансовий інжиніринг: Навчальний посібник / За ред.. О. М. Сохацької. К.К Кондор, 2011. — 660 с.

мими фінансовими інженерами, на професійному сленгу — *квантами (quants)*, заробітна плата та бонуси яких обчислювалися шестизначними та семизначними числами доларів.

Вони проектували інноваційні фінансові інструменти, стратегії та технології, які окрім них мало хто знав, більше того, ця діяльність майже не регулювалася державними органами. Так були запроваджені позабіржові кредитні деривативи, технології сек'юритизації, фінансового програмного забезпечення, що в свою чергу створило умови для вибухоподібного розвитку цієї сфери.

Світова фінансова криза породила хвилю критики фінансової сфери загалом, та фінансового інжинірингу зокрема. Фінансових інженерів разом з рейтинговими агенціями та регуляторами звинуватили у суттєвому ускладненні фінансових операцій, незрозумілих фінансових інноваціях, відвертих зловживаннях, що стали можливими завдяки некомпетентності решти учасників ринків.

Однак кілька років поспіль обсяги торгівлі фінансовими інноваціями не лише не скоротилися, але продовжують зростати. Натомість в Україні ці процеси є ще мало відомими, не вивчаються у вищій економічній школі, вітчизняні фахівці проходять навчання за межами країни у вузах або конкретних банках, біржах тощо.

Заповнити цей вакуум покликаний перший в Україні навчальний посібник «Фінансовий інжиніринг» з грифом Міністерства освіти, науки, молоді та спорту за науковою редакцією професора д. е. н. О. М. Сохацької, завідувача кафедри міжнародного менеджменту та маркетингу Тернопільського національного економічного університету, що на початку 2011 року вийшов друком у видавництві «Кондор».

Посібник виконаний на високому теоретичному рівні, включає вивчення базових та нових фінансових теорій. У ньому широко представлений фінансовий інструментарій, де крім загальних характеристик сутності та класифікацій, ґрунтовно з прикладами описані ф'ючерсні, опціонні контракти, свопи, інструменти з фіксованим доходом, інструменти власного капіталу, їх

гібридні та синтетичні комбінації та екзотичні інструменти типу контрактів на погоду тощо.

Посібник містить три частини та двадцять розділів. Кожен із двадцяти розділів включає теоретичну частину, перелік запитань, тести, приклади розв'язування задач.

Вперше описано такі стратегії та технології фінансового інжинірингу, як управління вартістю бізнесу, ризик-менеджмент (управління активами та пасивами, хеджування), сек'юритизація активів, інтернет-трейдинг та програмна торгівля.

Посібник написаний та сформований за аналогією із зарубіжними підручниками, поряд із основним текстом є рубрикації «Це цікаво», в яких на конкретних прикладах ілюструються можливості фінансового інжинірингу, і що особливо важливо, автори не фетишують цю сферу, вказуючи на ризики застосування цього інструментарію і особливо підкреслюючи той факт, що застосовувати його потрібно лише за умови досконалого вивчення суті та методики використання.

Посібник буде корисним не лише для студентів, аспірантів, викладачів фінансових та інвестиційних дисциплін, але в першу чергу для практиків, які сьогодні намагаються працювати на зарубіжних фінансових ринках, використовуючи цей інструментарій.

Цей матеріал стане в пригоді тим фахівцям, що запроваджують аналогічні інструменти в Україні, уже сьогодні йде активна підготовка до запуску пілотних проектів з ф'ючерсними контрактами на зернових та енергетичних біржах. З 2010 року на Українській фондовій біржі успішно торгується ф'ючерс на індекс акцій цієї біржі.

Науковий редактор цього посібника професор О. М. Сохацька більше десяти років займається цією проблематикою, нею сформована наукова школа, за через період в межах держбюджетної теми виконані та захищені кандидатські дисертації, що і дозволило підготувати такий значний за обсягами та цікавий за змістом матеріал. Будемо надіятися, що посібник знайде свого зацікавленого читача.

*Ляшенко В. І.,
доктор економічних наук,
завідувач відділу проблем регуляторної політики
та розвитку підприємництва
Інституту економіки промисловості НАН України,
віце-президент АЕН України*